

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Сарапій Мар'яни Миколаївни

на тему: **«Медіатизація історичної пам'яті в умовах російсько-української війни»**, що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика. Дисертація виконана на кафедрі видавничої справи та редагування факультету журналістики Запорізького національного університету. Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Запорізького національного університету (№9 від 23 квітня 2026 року)

Актуальність теми та її зв'язок з науковими програмами, планами і темами. Дисертаційне дослідження Мар'яни Миколаївни Сарапій присвячене комплексному аналізу процесів медіатизації історичної пам'яті в умовах російсько-української війни. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю виявлення тенденцій, форм, каналів та соціальнокомунікаційних механізмів медіатизації історичної пам'яті в умовах російсько-української війни, яка вплинула на формування сучасної культури пам'яті в Україні. Актуальність роботи посилюється цифровим поворотом у медіасфері, появою нових агентів пам'яті та необхідністю протидії російським історичним фейкам і пропагандистським наративам.

Дослідження проведене в межах НДДКР УкрІНТЕІ №0123U102824 (від 06.07.2023 р.) «Україна в просторі соціальних комунікацій: тренди, кейси, стратегії розвитку» (витяг з протоколу № 2 кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності від 21 грудня 2023 року); госпдоговірної теми № 1/24 номер держреєстрації 0124U001070 «Наукове обґрунтування комунікаційних стратегій, прикладних соціально-комунікаційних технологій у кризових комунікаціях громадських ініціатив, регіональних мікромедіа» (наказ № 75 від 29.02.2024 року). У 2024 році М. М. Сарапій брала участь як виконавиця НДР, що фінансується за рахунок коштів загального фонду державного бюджету № 2/24, №0124U000753 «Соціальнокомунікаційні механізми дискурсу деколонізації в умовах війни: український та глобальний контексти» (наказ №17 від 22.01.2024 року).

Робота відповідає стратегічним напрямкам розвитку журналістичнознавчих досліджень, зокрема в частині вивчення інформаційної безпеки, цифрових комунікацій та політики пам'яті.

Зміст дисертації повністю відповідає спеціальності 061 Журналістика, оскільки дослідження зосереджене на соціальнокомунікаційних процесах, медіапрактиках, цифрових платформах, журналістських форматах, механізмах поширення історичної інформації та ролі медіа у формуванні колективної пам'яті.

Наукова новизна роботи полягає у таких основних результатах:
- запропоновано трикомпонентну модель медіатизації історичної пам'яті, що включає когнітивний, комунікаційний і соціокультурний виміри та вертикальний і

горизонтальний напрям поширення історичної інформації;
- систематизовано комунікаційні засоби та інструменти медіатизації пам'яті у сучасному соціальнокомунікаційному просторі України;
- удосконалено теоретичні засади медіатизації історичної пам'яті в умовах цифрового повороту, алгоритмічної експансії та розвитку штучного інтелекту;
- розвинено уявлення про сучасні комеморативні практики як елементи нової культури пам'яті, що формуються в умовах війни;
- здійснено комплексний аналіз Платформи пам'яті «Меморіал» як медіамоделі персоналізації втрат та інституції, що формує нову культуру пам'яті;
- набули подальшого розвитку теоретичні положення про медіатизовану історичну пам'ять як основу для формування колективної пам'яті, форми репрезентації сучасних комеморативних практик як вияви формування нової культури пам'яті в Україні, уявлення про зміну соціально-комунікаційних процесів, пов'язаних із вшануванням чи забуттям в умовах російсько-української війни.

Результати дослідження можуть бути **використані в:**

- науково-практичній та теоретичній діяльності при осмисленні та просуванні нової культури пам'яті в Україні;
- освітньому процесі в межах студій memory studies, суспільствознавчих дисциплін, які розглядають питання ефективності інформаційних потоків;
- діяльності медіа, що передбачає створення історичних медіапроектів.

За темою дисертації здобувачкою **опубліковано** 4 статті у фахових вітчизняних наукових виданнях категорії Б; 9 матеріалів всеукраїнських та міжнародних конференцій, що повністю відображають зміст дисертації.

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Сарапій М. М., Тяпкіна Н. І. Соціально-прагматичний вимір медіатизації колективної історичної пам'яті. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2025. Том 36 (75). №5. 2025. Частина 2. С. 430–434. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.5.2/62>.
2. Сарапій М. М. Масова культура як чинник формування колективної історичної пам'яті. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2026. № 88(1), С. 208–219. DOI: <https://doi.org/10.17721/2522-1272.2026.88.17>.
3. Сарапій М. М. Медіатизація історичної пам'яті в цифрову епоху. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2026. №2. Том 37(76). С. 223–228. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.2.2/33>.
4. Сарапій М. М. Платформа пам'яті «Меморіал» як модель формування нової культури вшанування полеглих в умовах російсько-української війни. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2026. № 2(66). С. 95–102. DOI: [http://dx.doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2026.2\(66\)](http://dx.doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2026.2(66)).

Матеріали конференцій

1. Сарапій М. М. Маніпулювання історичними фактами як елемент виправдання воєнної агресії росії проти України. *Протидія дезінформації в*

умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи: тези доп. учасників міжн. наук.-практ. конф. (Анн-Арбор – Харків, 12–13 грудня 2023 р.). С. 290–292.

2. Сарапій М., Тяпкіна Н. Від «Можемо повторити» до «ніколи знову»: формування смислів Дня перемоги українськими медіа. *Соціокомунікаційна наука в парадигмі смислових трансформацій: суспільні виклики, тренди освіти і професійної діяльності* [Електронне видання]: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Ірпінь, 19 травня 2023 р.). Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С.75–80

3. Сарапій М. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в медіатизації пам'яті на прикладі платформи «Меморіал». *Поліграфічні, мультимедійні та web-технології: тези доп. IX Міжнар. наук.-техн. конф., 14–18 травня 2024 р.* Харків : ТОВ «Друкарня Мадрид», 2024. Т. 1. С. 311–313.

4. Сарапій М. М. Висвітлення церковного питання в українських медіа. *Європейські цінності і медійні стандарти: контекст російсько-української війни: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції* (Запоріжжя, 19-20 жовтня 2023 року). Запоріжжя : ЗНУ, 2023. С.26–29.

5. Сарапій М. М. Сайт меморіального музею голокосту (США) як інструмент медіатизації пам'яті. *Політика пам'яті: досвід Європи для України: Матеріали I Міжнародної наукової конференції 17–18 листопада 2023 р., Запоріжжя.* С. 144–147. URL: https://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab//Statti_z2012/tezi_Memory_Politics-2023-11.pdf (дата звернення: 09.07.2026).

6. Сарапій М. М. Теоретико-методологічна основа дослідження політики пам'яті в медіа. *Соціальні комунікації у становленні та розвитку української державности та громадянського суспільства. Стратегіми, наративи, технології та смисли: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [відповідальний редактор В.В. Костюк, відповідальні секретарі В. А. Ковпак, М. О. Семенович].* Запоріжжя : ЗНУ, факультет журналістики, 2022. С. 25–27.

7. Сарапій М. М. Форми медіатизації пам'яті в запорізькому інформаційному просторі. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку»* (м. Одеса, 25–26 листопада 2022 р.). Ч.3. С. 261–264.

8. Сарапій М. М., Тяпкіна Н. І. Функціональний аспект управління пам'яттю в запорізьких медіа. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку* (м. Львів, 18-19 жовтня 2022 р.). С. 166–169.

9. Сарапій М. М. Процеси формування історичної пам'яті про Голодомор у масовій культурі. *Деколонізація: міждисциплінарний дискурс, медійна оптика, інформаційно-комунікаційні засоби популяризації в громадянському суспільстві: Матеріали Міжнародної науково-практичної*

конференції [відповідальний редактор В. А. Ковпак]. Запоріжжя : ЗНУ, факультет журналістики, 2025. С. 96–101.

Методи дослідження визначені метою та дослідницькими завданнями, а також специфікою теми дослідження та джерельною базою. Поєднано використання загальнонаукових методів дослідження – індукції, дедукції, аналогії, методу порівняння та систематизації, а також спеціальні методи для вивчення медіатизації історичної пам'яті у вітчизняному інформаційному просторі: історіографічного аналізу та синтезу (аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників у сфері розуміння колективної, історичної пам'яті, а також процесів медіатизації в умовах цифрового повороту); ретроспективний (виявлення причин та наслідків трансформацій комеморативних практиках в умовах російсько-української війни); порівняльного та компаративного аналізу (використання сучасних інструментів медіатизації історичної пам'яті на сайтах «місць пам'яті» українського народу); типологізації (виокремлення окремих типів комеморативних практик); моделювання (створення власної моделі медіатизації історичної пам'яті, пов'язаної з когнітивним, комунікаційним та соціокультурним виміром функціонування інформаційних потоків); кейс-стаді (структурований опис Платформи пам'яті «Меморіал»); онлайн-опитування (залучено 403 респонденти для опису сприймання, інтерпретації та поширення історичної інформації в контексті російсько-української війни аудиторією соціальних медіа).

Дисертація **відповідає всім вимогам**, передбаченим п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії, зокрема щодо самостійності дослідження, наукової новизни, теоретичної та практичної значущості, наявності публікацій та апробації результатів. Текст дисертації відповідає нормам української літературної мови, стиль науковий, логічний, послідовний, аргументований.

Зауваження мають рекомендаційний характер і стосуються лише можливості подальшого розширення емпіричної бази дослідження та поглиблення аналізу алгоритмічних механізмів та впливу штучного інтелекту у формуванні історичної пам'яті.

ВИСНОВОК

Ознайомившись із представленою для попередньої експертизи дисертацією Сарапій Мар'яни Миколаївни «Медіатизація історичної пам'яті в умовах російсько-української війни» та науковими публікаціями, в яких висвітлені основні наукові результати дослідження, а також узявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертація Сарапій Мар'яни Миколаївни «Медіатизація історичної пам'яті в умовах російсько-української війни» є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне значення, а отже, свідчить про істотний особистий внесок здобувачки у розвиток науки про соціальні комунікації. Усі результати та положення, що виносяться на захист, одержані здобувачкою особисто. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, теоретичною і практичною цінністю отриманих наукових результатів рецензована

робота відповідає вимогам, передбаченим п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів № 341 від 21.03.2022).

2. Дисертацію Сарапій Мар'яни Миколаївни «Медіатизація історичної пам'яті в умовах російсько-української війни» рекомендовано до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 061 Журналістика (061 Соціальні науки, журналістика та інформація) у разовій спеціалізованій вченій раді (протокол №1 засідання кафедри видавничої справи та редагування щодо публічної презентації результатів дисертації від 17 серпня 2026 року).

Головуючий на засіданні кафедри:
завідувач кафедри видавничої справи та редагування,
к.філол.н., доцент Т.М. Плеханова

Член експертної групи:
професор кафедри журналістики,
д.соц.ком. професор Л.В. Чернявська

Член експертної групи:
Професор кафедри соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності,
д.соц.ком. професор В. А. Ковпак

«20» серпня 2026 р.